DIE HAGHE

GESCHIEDKUNDIGE VERENIGING DIE HAGHE —
VRIENDEN VAN HET HAAGS HISTORISCH MUSEUM
ANNO 1890
BESCHERMVROUWE H.K.H. PRINSES BEATRIX

Ledenbericht

MEI 2022 / 132E JAARGANG NR. 3 / VERSCHIJNT 6 X PER JAAR

Van de voorzitter

Binnen acht dagen tijd ontvielen ons twee ereleden. Op 8 maart mr. dr. A.J.E. (Ad) Havermans (87), erelid sinds 1997 en op 16 maart drs. H. (Henk) Bordewijk (80), erelid sinds 1990. Ad Havermans was tijdens zijn burgemeesterschap van 1985 tot 1997 erevoorzitter van Die Haghe, de elfde in lijn van zijn ambtsvoorgangers sinds 1897. In die hoedanigheid was Havermans steeds nauw betrokken bij onze vereniging. Of het nu was bij de in ontvangstneming van het eerste exemplaar van een boek, zoals tijdens de Najaarsledenvergadering in december 1990 het jubileumboek *Het veranderend stadsbeeld van Den Haag*, of bij bijzondere bijeenkomsten of vieringen, hij gaf er altijd blijk van dat de geschiedenis van Den Haag hem na aan het hart lag. Al was het reeds met het dragen van de onafscheidelijke donkerblauwe of bordeauxrode das met het historische stadswapen van Den Haag uit 1816 – altijd goed voor het aanknopen van een gesprek over een historisch onderwerp. Havermans liet geen moment onbenut om het belang van waardevolle historische zaken in een stad te benadrukken en de rol die een historische vereniging als de onze bij het behoud daarvan kan spelen. Hij was niet alleen een actieve burgemeester – tijdens zijn ambtsperiode komt hij in de twaalf jaargangen van ons Jaarboek in de vaste jaarkroniek talloze malen voor bij memorabele openingen, onthullingen, uitreikingen, slaan van eerste palen en wat dies meer zij – hij was ook een echte erevoorzitter. ‘Mochten zich bij de vervulling van de doelstelling van de vereniging problemen voordoen, dan staat mijn deur altijd voor Die Haghe open’, zo notuleerde de secretaris tijdens de Najaarsledenvergadering van november 1985. Bij de viering van het 100-jarig bestaan van onze vereniging bood Ad Havermans op 28 september 1990 aan voorzitter Hans Hoefnagels een fraaie voorzittershamer aan. Die wordt vanzelfsprekend jaar in jaar uit op elke ledenvergadering gebruikt. Tastbare herinnering aan een dierbare erevoorzitter.

Burgemeester Ad Havermans bij de presentatie van het jubileumboek van Die Haghe in 1990

Op 30 september 1990 – twee dagen na de inontvangstneming van de voorzittershamer – werd het 100-jarig bestaan gevierd met de onthulling van een plaquette in het Haags Historisch Museum die eraan herinnert dat hier op 30 september

AGENDA

11 MEI
Lezing over de Laan van Meerdervoort door Coos Wentholt in het Haags Historisch Museum

Gemeentearchivaris Henk Bordewijk bij de onthulling in 1990 van de oprichtingsplaquette van Die Haghe

1890 Die Haghe werd opgericht. Voorzitter Hoefnagels deed dit samen – het is historisch toeval – met ons erelid Henk Bordewijk. Van november 1974 tot november 1980 had gemeentearchivaris Bordewijk zitting in ons bestuur. Hij deed dat naar aloude traditie waarin al zijn voorgangers, te beginnen met Servaas van Rooyen in 1890, behalve gemeentearchivaris ook bestuurslid van Die Haghe waren. In die hoedanigheid heeft Henk Bordewijk veel voor onze vereniging betekend – een geschiedkundige vereniging en een archief zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden. Bij de viering op 30 maart 1984 van het 100-jarig bestaan van het Gemeentearchief bood Die Haghe hem als gemeentearchivaris een gecalligrafeerde oorkonde aan als dank voor alle steun die het Gemeeentearchief in de loop der jaren aan Die Haghe heeft gegeven. Na het einde van zijn bestuurslidmaatschap bleef Bordewijk voor de vereniging actief, onder meer als lid en sinds 1984 als voorzitter van de jury van de tweejaarlijkse Die Haghe Prijs en hij bleef dat tot 1992. Ook nadat hij in november 1990 als gemeentearchivaris was opgevolgd door drs. Els van den Bent bleef hij nauw betrokken bij de geschiedenis van Den Haag. Hij had hart voor Die Haghe en was een trouwe bezoeker van de ledenvergaderingen. Hij volgde de ontwikkelingen binnen de vereniging nauwlettend, zoals de nieuwe huisstijl waarover hij in de voorjaarsvergadering van 2019 opmerkte dat hij daarin de Haagse ooievaar en de Haagse kleuren miste. Dat was gelukkig niet helemaal waar...

Wij gedenken Ad Havermans en Henk Bordewijk met grote dankbaarheid voor hetgeen zij voor Die Haghe hebben betekend en zullen hun nagedachtenis in hoge ere houden.

Henk Grootveld

Doorgeven e-mailadres

Soms lukt het niet om aankondigingen, wijzgingen, annuleringen e.d. op tijd aan te leveren voor het Ledenbericht. In die gevallen wordt een e-mail naar u gestuurd. Als u in de afgelopen tijd geen Nieuwsbrief van Die Haghe heeft ontvangen zou het kunnen zijn dat we niet beschikken over uw (juiste) e-mailadres.
Als u uw e-mailadres aan ons kenbaar wilt maken, kunt u dat doen via administratie@haagsegeschiedenis.nl.

Activiteiten

Lezing over de Laan van Meerdervoort

De Laan van Meerdervoort – bijna 8 kilometer lang – is vernoemd naar de boerderij Meerdervoort die in de buurt van de tol aan de Scheveningseweg stond. De laan eindigt bij de Kijkduinsestraat. Hij vormt min of meer de grens van veen en zand, de veronderstelde scheiding tussen arm en rijk. Door de architectuur van de gevelwanden krijgt men een goed beeld van de opeenvolgende stadsuitbreidingen. Aanvankelijk mochten er geen winkels zijn. Dat veranderde toen met de aanleg van de Fahrenheitstraat begonnen werd. Er is veel te zien aan deze lange laan. Oud-medewerkster van het Gemeentearchief Coos Wentholt zal hier nader op ingaan.

Roodstenen pand uit 1903 op de hoek van Laan van Meerdervoort en Waldeck Pyrmontkade

NB: De bijeenkomst is ook toegankelijk voor introducés.
Datum: 11 mei
Tijd: 15.00 uur (koffie/thee vanaf 14.45 uur)
Locatie: De Salon, Haags Historisch Museum, Korte Vijverberg 7
Kosten: € 5,00 voor leden, € 7,50 voor introducés

Aanmelden
- Via het mailadres: activiteiten@haagsegeschiedenis.nl
- Betaling van uw deelnemersbijdrage op rekeningnummer NL 49 INGB 0000 0717 91 t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe.
- Bevestiging van uw deelname volgt per e-mail.
- Wanneer er geen plaats meer is, wordt dat eveneens per e-mail kenbaar gemaakt.
- Belangrijk! Geen bericht van ons gekregen? Kijk dan voor de zekerheid bij uw spamberichten.
- Mocht u nog vragen hebben stuur dan een e-mail naar ons bestuurslid Tiemen Brill: activiteiten@haagsegeschiedenis.nl.

Nieuws uit het HHM

Het Haags Historisch Museum is gelegen op een van de mooiste plekken van Nederland, in het hart van Den Haag. Het behoort tot een van de meest gezichtsbepalende gebouwen aan de Hofvijver. Maar

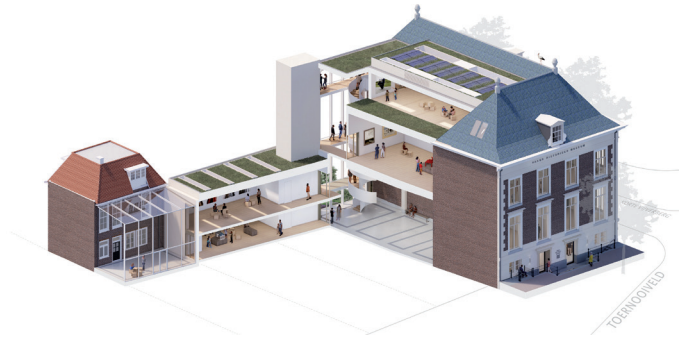

Maquette van het renovatie- en nieuwbouwplan van het Haags Historisch Museum

hoe mooi de locatie en het gebouw ook zijn: renovatie is hard nodig. Alleen dan kan het gebouw als eigentijds stadsmuseum blijven functioneren.
De laatste grote verbouwing stamt uit de jaren 1980. De inrichting van de Sint Sebastiaansdoelen is nu sleets en verouderd geraakt, de technische installaties zijn aan vervanging toe en de bezoekersfaciliteiten voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Tevens is er sprake van ruimtegebrek voor tentoonstellingen, collectie en personeel.
De gemeente Den Haag heeft daarom, als eigenaar van het pand, vorig jaar zomer de opdracht gegeven om te komen tot een compleet renovatieplan voor het museum. Begin april presenteerde het museum een door DP6 architectuurstudio ontwikkeld ontwerp dat uitgaat van renovatie van het rijksmonument met toevoeging van nieuwbouw op het achterterrein. Hiermee is de museale functie van het gebouw voor de toekomst gegarandeerd.
Het plan voorziet onder meer in een opwaardering van het voorzieningenniveau, een kwalitatief hoogwaardige museale inrichting, een betere routing, het realiseren van museaal klimaat en het efficiënter gebruik van de beschikbare ruimtes, zowel voor publiek als personeel. Daarnaast wordt het gebouw duurzaam gemaakt, voorzien van een groen dak en zonnepanelen en als eerste museum in Den Haag geheel van het gas af. De ingang van het museum wordt verplaatst naar het Toernooiveld. Hiermee ontstaat een veiliger toegang voor (school)groepen en een logischer routing door het gebouw. De bezoeker wordt ontvangen in een centrale hal in het hart van het museum. Hieromheen komen faciliteiten als winkel, garderobe en toiletten. Blikvanger wordt een nieuwe wenteltrap die de etages en gebouwdelen met elkaar verbindt.

Maquette van de centrale hal met wenteltrap

Het 17de-eeuwse rijksmonument wordt ontdaan van latere aanbouwen en interne verrommeling. De interieurs krijgen een hoogwaardige afwerking en historische en monumentale onderdelen worden in hun waarde hersteld. Boven en naast de centrale hal komen vier nieuwe tentoonstellingszalen. Er komt ook meer ruimte voor publieksactiviteiten, zoals lezingen en debatten. Schoolbezoek kan nu beter ontvangen worden in een nieuwe educatieve ruimte.
De kosten voor het renovatieplan worden geraamd op een bedrag van 16 miljoen euro. Het nieuw te vormen college van B&W zal nu eerst moeten besluiten dit bedrag op te nemen in het meerjaren investeringsplan van de gemeente. Vervolgens is het in het najaar aan de gemeenteraad om te besluiten te gaan investeren in de vernieuwingsplannen van het Haags Historisch Museum.

Publicaties

Haagse huizen van Oranje

De expert op koninklijk bezit, Paul Rem, toont in dit boek hoe de Oranjes met hun paleizen bepalend zijn voor de residentie. Na een beschrijving van nog in gebruik zijnde paleizen, voegt hij een deel toe, gewijd aan voormalige paleizen en sluit af met verdwenen paleizen. De auteur gaat niet alleen nader in op de bouwgeschiedenis, hij weet ook de sfeer op te roepen van de interieurs door vermeldingen van bijzonder gebruik, zoals bals en ontvangsten. Zijn portretbeschrijvingen geven een goed beeld van de Oranje-bewoners. Handig daarbij is de beknopte stamboom van het Huis Oranje-Nassau, zodat je de verschillende Willems uit elkaar kunt houden.

Prins Maurits was de eerste Oranjetelg die zich in Den Haag vestigde. In 1585 betrok hij het Stadhouderlijk Kwartier op het Binnenhof. Daarna lieten de Oranjes nieuwe paleizen bouwen in en om Den Haag, zoals Paleis Noordeinde en Huis ten Bosch.
Uit de bouwgeschiedenis leren we dat Paleis Noordeinde eigenlijk bestaat uit twee paleizen die ruggelings tegen elkaar zijn geplaatst. Het oudste deel was door Jacob van Campen – architect van de Hollandse Barok – in de 17de eeuw verbouwd tot een paleisje met enige allure. Tijdens de regeerperiode van koning Willem I werd het uitgebreid met een nieuw deel dat er tegenaan werd gezet. Koning Willem-Alexander gebruikt Paleis Noordeinde nu als werkpaleis, waar ook officiële ontvangsten plaatsvinden.
In de tuin van Paleis Noordeinde bevindt zich naast de Koninklijke Stallen en het Koninklijk Huisarchief een bijzonder geheim: de Koepel van Fagel. Dit tuinpaviljoen, begin 18de eeuw gebouwd in

Het interieur van de Koepel van Fagel

Paleis Noordeinde

opdracht van de griffier van de Staten-Generaal François Fagel, ziet er van buiten sober uit, maar is van binnen een parel van de Hollandse Barok. De architect Daniel Marot versierde het met marmer, bladgoud, spiegels en illusionistische wandschilderingen. Koning Willem III kocht het in 1855 aan. De koepel werd in 2019 als rouwkamer gebruikt voor prinses Christina.
Amalia van Solms, echtgenote van stadhouder Frederik Hendrik, gaf in 1645 Pieter Post opdracht tot het bouwen van een buitenverblijf, Huis ten Bosch. Geïnspireerd door de Italiaanse bouwmeester Palladio ontwierp hij een vierkant landhuis met in het midden een grote koepelzaal. Toen Frederik-Hendrik stierf voordat het klaar was, besloot de weduwe de koepelzaal in te richten ter herinnering aan de heldendaden van haar echtgenoot. Bouwmeester Jacob van Campen ontwierp een prachtig decoratieprogramma van schilderingen die op indrukwekkende wijze het leven van de grote Stedendwinger verbeelden. Na de kroning van prinses Beatrix wordt Huis ten Bosch permanent bewoond door de koninklijke familie. Koning Willem-Alexander nam zijn intrek in het paleis na een grondige restauratie en herinrichting.

Het tweede deel van het boek gaat over de voormalige paleizen en begint met het Stadhouderlijk Kwartier, waarvan het oudste deel aan de Hofvijver ligt ten westen van de (vroegere) Hofkapel. In 1592 werd hieraan de Mauritstoren toegevoegd. En in 1618 breidde Maurits zijn woonverblijf uit met een nieuwe vleugel langs het Buitenhof. In de jaren 1780 werd vervolgens in opdracht van prins Willem V het Nieuwe Stadhouderlijk Kwartier gebouwd, met staatsie-eetzaal, dans- en banketzalen en dienstvertrekken. Al deze ruimtes hebben nu een parlementaire of een andere bestuurlijke functie.
Aan het Lange Voorhout liggen diverse huizen die door de koninklijke familie voor bewoning of anderzins werden gebruikt. Prins Willem IV verbleef er in Huis Bentinck. Koning Willem I bewoonde enige tijd Huis Huguetan, dat in 1733 in opdracht van Adrienne Huguetan was gebouwd. Daarna diende het lange tijd als Koninklijke Bibliotheek.

In 1848 betrok prins Hendrik, de jongste zoon van koning Willem II, Paleis Lange Voorhout. Koningin Emma maakte het na haar aftreden als regentes tot haar paleis. Juliana en Beatrix gebruikten het als werkpaleis en tot 1984 vond de balkonscene, na afloop van de rijtoer op Prinsjesdag, hier plaats. De huidige Koninklijke Schouwburg aan het Korte Voorhout was oorspronkelijk een paleis dat in 1767-1768 werd gebouwd in opdracht van prinses Carolina, de oudere zus van prins Willem V en haar echtgenoot Karel Christiaan van Nassau-Weilburg. Na hun dood ontstond het plan het voormalige paleis om te bouwen tot schouwburg. De inwijding vond plaats in 1804.

Het laatste deel van het boek gaat over de verdwenen paleizen, zoals het prachtige Huis Honselaarsdijk in het Westland dat Frederik Hendrik vanaf 1621 als een echt Frans chateau liet bouwen. Door allerlei erfeniskwesties kwam het tot verval en nu is alleen één van de bijgebouwen, Nederhof, nog over. Huis ter Nieuburg in Rijswijk was het tweede buitenverblijf dat Frederik Hendrik liet bouwen. Het in slechte staat geraakte paleis werd in 1785 op last van stadhouder Willem V afgebroken.
Waar nu het Ministerie van Financiën zetelt, stond ooit het paleis van prins Frederik, de tweede zoon van koning Willem I. Bij het bombardement op het Bezuidenhout op 3 maart 1945 is het verloren gegaan. Het koninklijk buitenverblijf De Ruygenhoek in de duinen van Scheveningen was voor koningin Wilhelmina een geliefde plek om te schilderen en te schrijven. In 1983 werd het door brand verwoest.

De woonhistorie van de Oranjes maakt onweersprekelijk deel uit van de historie van Den Haag en bepaalt nog steeds voor een belangrijk deel de aanblik van de stad. Niet voor niets wordt Den Haag Hofstad genoemd. Voor de liefhebbers van Oranje is het boek van Paul Rem een must, maar ook voor diegenen die in de eerste plaats geïnteresseerd zijn in de Hollandse bouwkunst uit vroeger eeuwen.

Paul Rem, *Haagse huizen van Oranje*, Paul Rem/Walburg Pers, Zutphen 2021, ISBN 978 94 6249 8280, prijs € 34,99

Irene van Geest

Nieuwe leden

Mw. F. Brill, dhr. T.H.J. van Dike, dhr M. Haak, mw. K. Heijdenrijk, mw.M.M.G. Heslinga-Scheffelaar, en dhr. G. Somers

Het bestuur van Die Haghe
is als volgt samengesteld:

Voorzitter
dhr. H.C. Grootveld

Secretaris
dhr. J. Zwaanswijk

Penningmeester
dhr. W.K.H. Berghuis

Leden
mw. R Bilkes
dhr. T. Brill
mw. L.M. Plezier

Secretariaat
Sonoystraat 51
2581 VJ Den Haag
e-mail:
secretaris@haagsegeschiedenis.nl

Financiën
Rekening NL49 INGB 0000.0717.91 t.n.v.
Geschiedkundige Ver Die Haghe

Info ledenadministratie en opgave nieuwe leden
dhr. E.B. de Vries
Hoefbladlaan 68
2555 EH Den Haag
administratie@haagsegeschiedenis.nl

Redactieadres Ledenbericht
Loudonstraat 100
2593 WB Den Haag
e-mail: michielvdmast@gmail.com
Redacteur Ledenbericht
dhr. W.M. van der Mast

Website Die Haghe:
www.haagsegeschiedenis.nl

Jaarboek Die Haghe
Voor aanwijzingen auteurs en inzenden van kopij:
secretaris@haagsegeschiedenis.nl

Contributie/Opzegging
Bij opzegging van het lidmaatschap in de loop van het verenigingsjaar blijft de contributie voor dat jaar verschuldigd. Zie Statuten op website Die Haghe